

Fra Edinburgh 1910 til Arusha 2018

Glimt fra en økumenisk reise

Beate Fagerli
Seniorrådgiver mellomkirkelig råd
bt223@kirken.no

Introduksjon

Artikkelen tar først sikte på å gi noen glimt fra den økumeniske misjonshistorien frem til i dag. Vi kan ikke her gi noen fyllestgjørende historikk, men vil forsøke å trekke frem noen utviklingstrekk, med vekt på tema som er relevante for den norske misjonsdiskursen i dag. Videre vil artikkelen se spesielt på den senere utviklingen i økumenisk misjonsteologi, som ledet opp til Kirkenes verdensråds siste misjonskonferanse i Arusha, Tanzania, i mars 2018, og avslutningsvis trekke frem aktuelle tema og utfordringer som Arushakonferansen representerer i vår egen kontekst.

Historisk bakgrunn

Kirkenes verdensråds misjonskommisjon (Commission on World Mission and Evangelism – CWME) viderefører tradisjonen fra det internasjonale misjonsrådet (International Missionary Council) med å arrangere verdensvide, økumeniske misjonskonferanser. Det internasjonale misjonsrådet ble stiftet i 1921, etter at en internasjonal komité ble satt ned i 1910, da den første store misjonskonferansen ble avholdt i Edinburgh i Skottland. Denne første store misjonskonferansen samlet kirker og misjonsorganisasjoner fra en rekke land, men var i hovedsak protestantisk, og deltakerne kom stort sett fra Europa og Nord-Amerika. Likevel blir Edinburgh 1910 stående som den symbolske starten på det som kalles den moderne økumeniske bevegelse, fordi i kjølvannet av denne ble viktige økumeniske kommisjoner startet, som førte til stiftelsen av Kirkenes verdensråd i 1948. I denne sammenheng er det viktig å nevne at Edinburgh 1910 også regnes som starten på det evangelikale, internasjonale misjonssamarbeidet.¹

1 En kort og god oversikt over hovedtemaene på misjonskonferansene fra 1910 og utover finnes på Kirkenes verdensråds nettsider: <https://www.oikoumene.org/en/what-we-do/cwme/history>

Edinburgh 1910 ønsket å fremme samarbeid i misjon, med vekt på å nå unådde folk med evangeliet. I tillegg til at evangelisering var et hovedanliggende, var dette også et oppdrag det hastet med, å bringe budskapet om frelse i Jesus Kristus til hele verden i vår generasjon. Men også andre viktige tema ble behandlet, som bl.a. kirkens rolle i misjon, kirkens enhet, kristen utdanning, forberedelse til misjonærtjeneste, misjons-tjeneste i en ikke-kristen verden og forholdet mellom misjon og stat.² Mange av disse har fulgt misjonskommisjonens arbeid siden.

Men verden etter 1910 var i rask endring. De neste økumeniske, internasjonale misjonskonferansene som ble avholdt var preget av to verdenskriger, mellomkrigstid og etterkrigstiden. I tillegg til krigens trusler var dette også en tid med fortsatt kolonisering, fremvoksende sosiale og politiske frigjøringsbevegelser og opprettelse av nye stater. Andelen representanter for nye kirker på misjonskonferansene økte, og nye tema kom i fokus. Forholdet mellom misjonsorganisasjoner og nye kirker ble aktualisert, forholdet mellom kristen misjon og andre religioner ble mer presserende, og kristent engasjement i sosiale og politiske bevegelser ble diskutert, uten at en kom til enighet om disse temaene. Flere av disse temaene er fortsatt aktuelle og viktige for den økumeniske misjonsbevegelsen, som stedegengjøring og kontekst, misjon og interreligiøs dialog, kirkens rolle i sosiale og politiske spørsmål, som freds- og forsoningsarbeid, økonomisk og sosial rettferdighet og etter hvert også menneskerettighetsarbeid.

En viktig milepæl i misjonskonferansenes historie er misjonskonferansen i Willingen i Tyskland i 1952. Hittil hadde kirkens rolle i misjon ikke vært så sentral, men nå ble forståelsen av misjon som kirkens oppgave satt på dagsorden. Verdenskrigene og ulike forhold mellom stat og kirke utfordret en ensidig forståelse av kirkens rolle. I tillegg kom misjonsorganisasjonenes selvstendige rolle i misjonsarbeidet, – et arbeid som la grunnlag for fremvekst av nye kirker. Ut av Willingen-konferansen vokste derfor en forståelse frem om at misjon først og fremst er Guds egen intensjon og handling, Guds misjon – «Missio Dei». Denne forståelsen av misjon åpnet nye teologiske perspektiver, ikke bare for forståelsen av kirkenes rolle i misjon, men også for forståelsen av hva misjon er og kan være i verden, i ulike kontekster. I dag er «Missio Dei»-konseptet en integrert del av den økumeniske misjonsforståelsen.

2 Åtte kommisjoner hadde gjort forarbeid til konferansen, og en niende bok ble utgitt etter misjonskonferansen i Edinburgh I 1910: (1) Carrying the Gospel to all the Non-Christian World (June 15, 1910) (2) The Church in the Mission Field (June 16, 1910) (3) Education in Relation to the Christianization of National Life (June 17, 1910) (4) Missionary Message in Relation to the Non-Christian World (June 18, 1910) (5) The Preparation of Missionaries (June 22, 1910) (6) The Home Base of Missions (June 23, 1910) (7) Missions and Governments (June 20, 1910) (8) Co-Operation and the Promotion of Unity (June 21, 1910). Kilde: https://en.wikipedia.org/wiki/1910_World_Missionary_Conference, besøkt 24. Mai 2018.

Norsk misjonsteologi i møte med økumenisk misjonsteologi

Misjonskonferansen i Achimota, Ghana i 1958 forberedte grunnen for at det internasjonale misjonsrådet kunne bli en integrert del av Kirkenes verdensråd, noe som skjedde på Kirkenes verdensråds generalforsamling i New Dehli i 1961, hvor misjonskommisjonen (CWME) ble opprettet. Norsk misjonsråd, som til da hadde vært medlem av det internasjonale misjonsrådet, var uenige i at det internasjonale misjonsrådet ble integrert i Kirkenes verdensråd, og gikk dermed ut av det økumeniske misjonssamarbeidet, mens Den norske kirke som allerede var medlem av Kirkenes verdensråd også ble medlem av CWME.

Hovedbegrunnelsen for at Norsk misjonsråd ikke støttet en integrering i Kirkenes verdensråd lå i en rådende oppfatning av at Kirkenes verdensråd ikke lenger var tydelig i sitt syn på frelse. Kjernen i norsk, luthersk misjonsforståelse har vært forkynnelsen av evangeliet (evangelisering) for at mennesker skal omvendes til tro på Kristus. Gjennom tro blir mennesket frelst, og frelsen er frelse fra døden til et evig liv i Kristus. Denne eskatologiske frelsesforståelsen har lagt vekt på et evig og hinsidig perspektiv. Samtidig er den nært knyttet til forståelsen av at livet har to utganger, hvor også evig fortapelse er en reell mulighet. Dette har gitt evangelikal (og i stor grad også norsk) misjonsforståelse et preg av at det haster å nå ut til alle folkeslag med evangeliet, fordi omvendelse til Kristus ikke bare er et spørsmål om frelse, men også et spørsmål om fortapelse. Vi gjenkjenner perspektivet fra Edinburgh 1910. For Norsk misjonsråd var denne vesentlige forståelsen av frelse ikke lenger tydelig nok i Kirkenes verdensråds frelsesforståelse.³

Spørsmålet om hva som ligger i ordet frelse har likevel vært en del av den økumeniske samtalen, og var oppe på Kirkenes verdensråds generalforsamling i New Dehli. Hovedtaler på generalforsamlingen var den amerikanske, lutherske teologen Joseph A. Sittler. Hans hovedtema var kirkenes kall til enhet, men han berørte også spørsmålet om frelse ved å trekke frem nåden som et hovedpoeng, Guds nåde *er selve evangeliet*. Han mente at vestlig tankegang feilaktig har satt et skille mellom nåde og natur, fordi det vil være det samme som å splitte Skaperverket og Kristus. Mens det nettopp er i Kristus at alt det skapte kommer sammen med Gud. Med henvisning til Kolosserbrevet 1,15-20, og særlig i vers 20, «og i ham ville Gud forsones alt med seg selv, det som er på jorden, og det som er i himmelen, da han skapte fred ved hans blod på korset», mener han å finne en kilde og tolkningsnøkkel som gir mening for en såret verden. Med utgangspunkt i en slik tankegang ønsker Sittler å ta skaperverket (naturen) tilbake til Kristus. Dermed integreres skaperverket i forståelsen av at Gud gjennom Kristus forsoner verden med seg selv. I dette ligger også et kall til både sosialt

3 Beate Fagerli og Knud Jørgensen, «Together Towards Life: Norwegian Reflections» i: *International Review of Mission* 103, nr. 1 (2014), 135-143. Artikkelen er et forsøk på å forklare hvorfor Norsk misjonsråd trakk seg da det internasjonale misjonsrådet ble en del av Kirkenes verdensråd.

engasjement, omsorg for skaperverket og arbeid for kristen enhet.⁴

Selv om Guds nåde stod sentralt også i norsk misjons frelsesforståelse, var koblingen mellom Kristus og skaperverket/skapelsen uvant. Frelsesforståelsen var snarere forbundet med en tolkning som tilsa at Guds rikes komme ville være den eskatologiske fremveksten av en helt ny himmel og en ny jord. Den misjonsteologiske debatten i Norge fortsatte utover 60- og 70-tallet. Den store uenigheten stod om forholdet mellom betydningen av forkynnelse til frelse fra Guds dom, og betydningen av evangeliets sosialetiske dimensjon. Blant mer evangelikale misjonsorganisasjoner opplevde en at den fremvoksende forståelsen av misjonens sosialetiske dimensjon overskygget det frelshistoriske og eskatologiske aspektet ved misjon.⁵ Samtidig finner en at både de kirketilknyttede og de mer evangelikale misjonsmiljøene i økende grad la vekt på den sosialetiske og diakonale dimensjonen ved misjon. Men, begrunnelsen for et økt sosialetisk engasjement i misjon lå først og fremst i ønsket om å styrke troverdigheten i det kristne vitnesbyrde.

Den teologiske debatten rundt hva som er misjonens kjerne fortsatte også innenfor den økumeniske bevegelsen. Men der den evangelikale bevegelse vektla forkynnelse til omvendelse, tro og frelse, utforsket den økumeniske bevegelse frelsesbegrepet ut fra konkrete sosiale kontekster. Tema i de påfølgende misjonskonferansene var i Bangkok 1972/73 «Salvation today» og i Melbourne i 1980 «Your Kingdom come». Begge disse konferansene brakte rettferdighet inn som en viktig del av forståelsen av frelse og Guds rikes komme. Rettferdighet dreide seg om konkrete situasjoner med sosial og politisk undertrykkelse. Her er det mulig å lese en klar påvirkning fra fremvoksende frigjøringssteologi (-er) på den økumeniske misjonsteologien. Å forbinde politisk rettferdighet med den bibelske Gudsriketanken bidro til et fortsatt skille mellom den økumeniske sosialetiske agendaen og den mer evangelikale misjonsbevegelsen, hvor forkynnelse av ordet hadde førsteprioritet.

Siden fulgte misjonskonferansen i San Antonio i 1989, med tema «Your Will be Done: Mission in Christ's way». Det kristologiske perspektivet var fremtredende, misjon på Kristi måte begynner med bønn om at Guds vilje må skje. Dermed oppstod fire undertema, (1) å vende seg mot den levende Gud, (2) å delta i lidelse og kamp, (3) at jorden tilhører Herren og (4) mot fornyede misjonsfelleskap.⁶ Et av de store spørsmålene i San Antonio, som har vært debattert ved flere misjonskonferanser, handlet om det finnes frelse utenfor Kristus. I San Antonio fant en konsensus rundt formuleringen: «We cannot point to any other way of salvation than Jesus Christ; at the same time we cannot put any limit to God's saving power. There is tension between

4 Joseph A. Sittler, «Called to Unity» i: *The Ecumenical Review* 14 (1962), 177-187.

5 Håkon Haus, «Fornytelse i misjonen» i: *Misjonstenkningen i dag og i morgen*, redigert av Gunnar Stålsett (Stavanger: Nomi Forlag, 1969), 80.

6 Frederick R. Wilson (red.), *The San Antonio Report – Your Will be Done: Mission in Christ's Way* (Genève: WCC Publications, 1990), 5.

these affirmations which we acknowledge and cannot resolve.»⁷ Fordypningen knyttet til misjon i en flerreligiøs og flerkulturell verden fortsatte på neste misjonskonferanse i Salvador de Bahía i 1996, med temaet «Gospel and Culture». Salvadorkonferansen så kulturelt mangfold som en rikdom og en Guds gave, men erkjente også at kulturers tvetydighet kan utfordre misjonsoppgaven. Kultur kan åpne opp for evangeliet, men også tilsløre det.

I Athen, 2005, fant misjonskonferansen for første gang sted i en ortodoks majoritetskultur. I tillegg valgte misjonskommisjonen for første gang et pneumatologisk tema: «Come Holy Spirit, Heal and Reconcile». I temaet lå en erkjennelse av at verden, forstått som samfunn i konkrete konfliktområder så vel som hele skaperverket, behøver å heles, og trenger forsoning. Fokuset på Den hellige ånds rolle i misjon åpnet dialogen om misjon opp både mot ortodoks teologi og mot den evangelikale bevegelse. Den substansielle deltakelsen fra evangelikale og ortodokse kirker, samt fra den romersk-katolske kirken vitner om en dreining til større økumenisk åpenhet i misjonsdialogen. Samtidig ble forsoning løftet frem som et nytt paradigme for misjon, et tema som kanskje ennå henger i luften, og som vi skal komme tilbake til.

Misjon fra randsonene

I tiden etter Athenkonferansen jobbet misjonskommisjonen i Kirkenes verdensråd opp mot hundreårsjubileet for Edinburgh 1910. Det ble avholdt en økumenisk jubileumsfeiring i Edinburgh i 2010, men den store misjons- og evangeliseringskonferansen var det Lausannebevegelsen som stod bak. Den ble avholdt i Cape Town i oktober 2010 med en god del økumeniske gjester. Kirkenes verdensråd fant det derfor naturlig å ikke avholde en ny, stor konferanse, men benytte anledningen til å evaluere utviklingen i den økumeniske misjonsdialogen og se fremover. Dette resulterte i en av de viktigste nyere økumeniske publikasjonene i den senere tid, dokumentet «Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes» (TTL).⁸

I arbeidet med en artikkel om europeisk mottakelse av dokumentet, samlet jeg inn uformelle responser fra samarbeidskirker i Europa. I all hovedsak var det større nordiske, lutherske kirker som svarte. I tillegg kan noe tilbakemelding fra norsk misjon leses ut fra innlegg som ble holdt under NORMEs Missiologiske Forum, høsten 2013, hvor Jooseop Keum var tilstede for å legge frem TTL. Ut fra disse til dels uformelle svarene virket det som at dokumentet i all hovedsak ble positivt mottatt blant kirkene. TTL viderefører tanken fra Athen, med et pneumatologisk fokus på misjonsteologien. Den hellige ånds rolle i misjon, rotfestet i et trinitarisk perspektiv, ga ny innsikt til

7 A history of the World Mission Conferences, <https://www.oikoumene.org/en/what-we-do/cwme/history>

8 Jooseop Keum (red.), *Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes* (Genève: WCC Publications, 2013); oversatt til norsk og tilgjengelig på Norges Kristne Råds nettsider: www.norkr.no.

måten å tenke misjon på. Misjonsdefinisjonen i TTL (TTL, paragrafene 1-11) ble også godt mottatt, selv om den ble oppfattet som veldig bred. At misjonsbegrepet ikke bare omfatter alle mennesker, men hele skaperverket, ser ut til å ha blitt godt mottatt blant de nordiske kirkene. Erkjennelsen av at kristenhetens sentrum er flyttet fra Vesten til sør og øst er også viktig.⁹

Samtidig som en anerkjenner et pneumatologisk fokus i et trinitarisk perspektiv, gir noen av svarene likevel uttrykk for at en savner det kristologiske perspektivet. Det viktigste spørsmålet reises rundt Jesus Kristus' egen forkynnelse om Guds rikes komme, og forståelsen av hva frelse betyr i forhold til Guds rike.^{10 11} Et annet kritisk spørsmål som reises er hva som legges i begrepet *de marginaliserte/ransomene* («the marginalised») og begrepet *misjon fra ransomene* («mission from the margins»). Det virker ikke umiddelbart som det er tanken om Jesu forkjærlighet for de fattige («Jesus' option for the poor»), et begrep som stammer fra frigjøringsteologien, som er problemet. Det er snarere et spørsmål om hvordan en definerer *ransomene* og hvem det er som definerer begrepet. Er dokumentet skrevet av de marginaliserte, eller for de marginaliserte, og innebærer bruken av begrepet en form for idealisering av *den andre*?¹²

Mitt spørsmål er om disse to kritiske innvendingene til TTL fra et i hovedsak nordisk perspektiv på en måte er forbundet med hverandre. Både spørsmålet om hvem de marginaliserte er, og spørsmålet om frelsesforståelse er knyttet til hvordan vi forstår begrepet *synd*, og hva verdens syndighet består i. TTL har en forståelse av de marginaliserte som til dels bygger på frigjøringsteologiens forståelse av de fattiges rolle i Guds rikes fremvekst. Det er i hvert fall to hovedårsaker til at dette kan være vanskelig å forholde seg til for vestlige (nordiske) lutherske kirker og misjonsorganisasjoner. For det ene har en tradisjonell evangelisk-luthersk forståelse av frelse vært frelse fra synd. Dette kan riktignok være nedarvet synd, men den har likevel i hovedsak vært forstått som en individuell synd som krever personlig omvendelse fra synden. Selv om en slik tenkning også inneholder en langt større frelsesforståelse, er det personlige omvendelsesperspektivet viktig, og ble gjentatt i responsen fra misjonsrepresentanter på det nevnte Missiologisk forum i 2013. En slik forståelse av frelse ligner veldig på den norske kritikken som fulgte av det internasjonale

9 Beate Fagerli, «Together Towards Life and Contemporary Western Theology – Challenges to Western Churches and Theological Responses to TTL», published in Kenneth Ross (red.), *Ecumenical Missiology: Changing Landscape* (Oxford: Regnum, 2016).

10 Tomi Karttunen, ELC Finland, e-mail 11. juni 2015.

11 E.g. Rolf Kjøde, «Spirit of Pentecost: Good news for all! An approach to evangelization and dialogue» (Paper presented at the Missiological Forum, Oslo, 22. november 2012) <http://norme.no/aktuelt/detaljer/journey-together-again/>

12 Fagerli, «Together Towards Life». The question refers to an e-mail from the Revd Dr. Tomi Karttunen of the Evangelical Lutheran Church of Finland, 11. juni 2015, summarising analyses of TTL offered in the (Finnish language) *Journal of Mission Theology* (Vol. 16, 2013).

misjonsrådets fusjonering med Kirkenes verdensråd i New Dehli 1961.¹³¹⁴

TTL, som omtaler synd som *strukturell synd*, hvor de marginaliserte blir forstått som ofre for synd og strukturell urettferdighet, beskriver frelse som det å overvinne strukturell synd som leder til urettferdighet i verden. Frelse betyr *livet i hele dets fylde for alle* («fullness of life for all»), og de marginaliserte har en spesiell rolle i frelsesprosessen (TTL 107). På det samme Missiologiske forum som tidligere nevnt, vektla biskop Helga Haugland Byfuglien i sin respons til TTL en litt annen forståelse av synd:

... if mission is the essence of the entire Church ... if mission belongs to the whole Church, not only to Churches of the Western Societies, mission is ecumenical and something that we need to do together ... The social location of all engaged in mission must therefore be taken into account.¹⁵

Det må bety at de som er ofre for strukturell synd – de marginaliserte – også er viktige for å utøve misjon, misjon forstått som kampen mot synd.

Selv om *misjon fra randsonene* kan være håndgripelig ut fra det som hittil er sagt, så kan det likevel være vanskelig å oversette til en nordisk kontekst hvis det ikke blir ytterligere definert.¹⁶ Knut Refsdal, daværende generalsekretær i Norges Kristne Råd, som deltok på det samme Missiologiske forum, mente at å lese evangeliet i et nytt lys kunne være fruktbart for forståelsen av uttrykket «mission from the margins»:

I understand the rationale behind this terminology. Nevertheless, as I read the Bible, and especially the teachings of Jesus, who again and again turned things upside down; the only ones that are located in the margins are those that believe that they are in the centre. Are we among them? If so, we have to rethink this terminology.¹⁷

13 *The Cape Town Commitment*, The Lausanne Movement, 2011. The document can be downloaded at: <http://www.lausanne.org/content/ctc/ctcommitment>

14 I sitt innlegg på Missiologisk forum i 2013 sa daværende generalsekretær i Normisjon Rolf Kjode: «I struggle to find clear expressions in TTL about the ultimate goal of the gospel and consequently of God's mission through his church: The eternal salvation. In its preamble, CTC is very clear on what it calls "unchanged realities" and these are the lostness of human beings in sin and rebellion under the judgement of God. This is the background for the Gospel, which saves us through faith in Jesus Christ alone, a salvation which stretches far beyond death and resurrection in the coming Kingdom of God» ('Spirit of Pentecost: Good news for all!').

15 Helga Haugland Byfuglien, «Spirit of community: Church on the move» (Presentation given at the Missiological Forum, Oslo, 22. November, 2012) The document can be downloaded at: <http://norme.no/aktuelt/detaljer/journey-together-again/>

16 E.g. Tomi Karttunen, ELC Finland, e-mail 11. juni 2015.

17 Knut Refsdal, «Together Towards Life» (Presentation given at the Missiological Forum, Oslo, 22. november, 2012).

Med det sier Refsdal at ved å kategorisere mennesker inn i gruppene *mechtige* og *marginaliserte* kan vi møte en utfordring fra Bibelen. Dette er ikke det samme som å fjerne ideen om de fattige som ofre for synd, noe Bibelen bekrefter gang på gang. Men, hvor vi plasseres av andre, og hvor vi plasserer oss selv og andre, kan komme til å bli viktig for vestlig forståelse av hva synd er, og dermed vår forståelse av hva frelse fra synd innebærer.

Den danske misjonsteologen, Anna Marie Aagaard, peker på enda en grunn til at det er nødvendig å redefinere hvem de marginaliserte er, og hvor randsonene befinner seg. Hun holdt en hovedinnledning i Dansk Misjonsråd om TTL i 2014, «Ånd og Mission».¹⁸ Der stilte hun spørsmål ved den delen av dokumentet og tittelen som omhandler *misjon og evangelisering i endrede landskap* («In Changing Landscapes»), nemlig *hvorfor* landskapene endres. I en tid hvor globalisering og klimaendringer kommer raskt på kan en fort få følelsen av at verden er ute av kontroll. Dette skaper frykt. Aagaard peker på at frykt kan bli et livssyn og at fryktens livssyn finnes overalt. Dette må være en del av bakgrunnen for å forstå misjon i endrede landskap. Hennes budskap er at misjon må utfordre et fryktens livssyn og i stedet bringe håp. Hvis misjonens oppgave er å bringe verden håp, må misjon forholde seg til frykten for at en verden i rask endring kommer nærmere, frykten for globalisering, og frykten for en voksende klimatrussel. En slik forståelse av hva misjon i endrede landskap betyr, kan også få konsekvenser for hvordan en definerer «mission from the margins». Hvem er de marginaliserte i en verden av frykt? Hvor er randsonene, og hvem kan bringe håp om frelse?

En verden i endring innebærer også at livssyn globaliseres, og at vi lever i en multi-religiøs virkelighet. Det betyr at kirkens forkynnelse av håp om frelse i økende grad må forholde seg til spørsmålet fra San Antonio, 1989. Hvordan forkynner vi det kristne håpet om en frelse i en samtidig sekulær og flerreligiøs virkelighet? Kajsa Ahlstrand fra Universitetet i Uppsala, sier i en artikkel om interreligiøs dialog og frelse at det er fire aspekter ved forståelsen av frelse.¹⁹ (1) Det er frelse fra helvetet, (2) det er frelse for individet som lever i fellesskap med Kristus, (3) det er frelse som Guds rikes komme, og (4) det er frelse forstått som at livet skal bli helt igjen - i og bortenfor det livet vi

18 Anna Marie Aagaard: «Ånd og Mission», hovedinnledning på møte i Dansk Missionråd i 2013.

Opptak av innledningen finnes på <https://soundcloud.com/dansk-missionsrad/anna-marie-aagaard-nd-og> (lest 17. juni 2015).

19 Kajsa Ahlstrand, «Religionsteologi och frälsning» i: *Dialogteologi på norsk*, redigert av Beate Fagerli, Anne Hege Grung, Sven Thore Kloster og Line M. Onsrud (Oslo: Verbum, 2016), 247-259.

kjenner.²⁰ Utgangspunktet for Ahlstrand er hva kristen teologi sier om frelse, og hun konkluderer med at frelse kan ses på som et håp for at selve livet kan heles. Selv om hennes artikkel ikke er misjonsteologi i utgangspunktet, berører den vårt økumeniske misjonsteologiske tema. Hun mener at frelsen må ses ut fra et trinitarisk perspektiv hvor Gud skaper, frelser og gir liv til verden, og at Gud ikke er mindre generøs i frelsen enn i skapelsen.²¹

Misjonskonferansen i Arusha, 2018 **Moving in the Spirit: Called to transforming discipleship**

Med dette som utgangspunkt beveger vi oss over til Kirkenes verdensråds misjonskonferanse i Arusha, Tanzania, i mars 2018. Konferansen hadde litt over tusen deltakere. Dette var deltakere fra hele verden, mange fra Afrika. Konferansen hadde flere for-konferanser for urfolksdelegater, kvinner, og ungdom. I tillegg foregikk Global Ecumenical Theological Institute (GETI – en del av Kirkenes verdensråds Ecumenical Theological Education-program) samtidig, samme sted og med delvis overlappende program. Også Ecumenical Disability Advocates Network (EDAN) møttes til en egen forkonferanse. I tillegg til misjonsteologiske temaplenum, afrikanske plenum, og en rekke valgfrie seminarer, var det også utstillinger, markeds plass og mindre seminarer. På toppen av alt kom alle de små formelle og uformelle samtaler folk deltok i. Fra Norge deltok 25 personer fra forskjellige kirker og organisasjoner, og i forskjellige kapasiteter. Med variasjonen i utgangspunkt og motivasjon, og med stor valgfrihet i programmet, er det sannsynlig at ingen av deltakerne opplevde konferansen helt likt. Derfor har uformelle møter i delegasjonen og oppfølgingen av Arushakonferansen vært viktig for å kartlegge noe av alt det som fant sted. Denne utgivelsen er en del av dette.

Uten å gå i dybden på de forskjellige erfaringene folk gjorde seg på konferansen, vil jeg trekke frem noen av hovedtemaene som har blitt nevnt på konferansen og i oppfølgingen i Norge. En første viktig oppfølging var NORMEs Missiologiske Forum i april 2018, som fant sted nokså umiddelbart etter Arushakonferansen. Her kom mange av deltakernes erfaringer fra konferansen frem, og det gjenspeiles andre steder i denne utgivelsen. Teologisk nemnd for Mellomkirkelig råd i Den norske kirke deltok på Missiologisk Forum, og hadde umiddelbart etter et møte med Arushakonferansen som en av sine hovedsaker. Teologisk nemnd fant en del hovedtemaer fra konferansen interessante. Økumeniske begreper som *mangfold og enhet* og det kristne

20 The question is raised in inter-faith dialogue, as well as in the ecumenical discussion on whether there is salvation outside Christ. Following the consultation in Oslo, September 2015, Dr. Kirsteen Kim shared a Bible study by Israel Selvanayagam, «Effective Witness on a Troublesome Voyage» i: *Biblical Insights on Inter-Faith Dialogue*, Bangalore (1995). He interprets Paul's journey in Acts 27 in an inter-faith context, where he concludes that an inclusive approach to people of other faiths may be a more effective witness than a «miraculous escape», 248.

21 Kajsja Ahlstrand, «Religionsteologi och frälsning», 247-259.

fellesskapsordet «communio» er ikke bare økumeniske begreper, men også sentrale misjonsbegreper. Samtidig påpekte Teologisk nemnd behovet for å finne gode, norske oversettelser for en del andre begreper.

«Transforming discipleship» er hentet fra Arushakonferansens hovedtema, og er et flertydig begrep. Misjonsteologen Stephen Bevans peker på at (1) selve forståelsen av hva disippelskap betyr behøver å endres, (2) vi som disipler skal forvandles, og (3) til sist, at disipler kalles til å endre verden. Nemnda pekte på dåpens sentrale betydning for disippelskap. «Discipleship» fungerer som et spennende og samlende begrep i sammenhengen, det handler om å gå i Herrens fotspor, vandre på Herrens vei. Dette er en måte å snakke på som mange kirker i sør og mange evangelikale kirker vil kjenne seg igjen i. «Moving in the Spirit» kan knyttes opp til afrikansk spiritualitet og den evangelikale bevegelse, men det er også et begrep som knytter Den hellige ånd til selve forståelsen av hva misjon betyr, og kirkenes kall til misjon. Også her er dåpsteologi viktig. «Moving in the Spirit» knyttes til selve bevegelsen som ligger i misjon, og resonnerer derfor med KVs overordnede tema «Pilgrimage of Justice and Peace», i Arusha beskrevet som «a journey of discipleship». Det er likevel et begrep som ikke uten videre er enkelt å oversette inn i en norsk kirkevirkelighet.

En av Den norske kirkes delegater til misjonskonferansen, nestleder i Mellomkirkelig råd og sokneprest på Røros, Harald Hauge, har i oppfølgingen av konferansen jobbet med begrepet disippelskap. Han kommer nærmere inn på begrepet i en egen artikkel i denne utgivelsen. Men han har også en egen blogg, hvor han har utgitt tanker rundt ordet misjon som et overordnet begrep, og hva dette betyr i Den norske kirke i dag:

Hva skjer med kirka når vi mister ordene for det vi holder på med? I Den norske kirke dominerer for eksempel fortsatt en eldre forståelse av ordet misjon; den holistiske misjonsforståelse har ikke slått helt igjennom. Vi strever med å beskrive vår egen daglige folkekirkelige praksis som misjon, dels av frykt for å bli misforstått som mer «aggressive» eller «påtrengende» endringsaktører enn det vi gjerne ønsker å være. Men da utfordrer vi samtidig oss selv på vår egen relevans. Når kirka ikke omtaler misjon som misjon, eller frelsens mangfold av gaver som frelse, hva gjør det med vår egen selvforståelse og vår egen samfunnsfunksjon?²²

Slik jeg ser det, er de utfordringene Hauge peker på også knyttet til andre sentrale tema fra misjonskonferansen i Arusha. «Mission from the margins», eller misjon fra randsonene, ble som vi har sett lansert med KVs misjonsdokument TTL (Sammen på vei mot livet) fra 2013. Arushakonferansen bidro til en utdypning av begrepet, ikke minst gjennom de mange fortellingene som kom frem i løpet av konferansen, nettopp fortellinger fra randsonene. De mange bidragene nyanserte synet på hva det vil si å leve i randsoner, å være marginalisert. «Mission from the margins» er ikke nødvendigvis et geografisk eller politisk begrep, om sentrum og periferi. Når det av noen oppleves som et meningsfylt begrep, for eksempel for urfolk, der de marginaliserte er det stedet

22 <https://haraldhaug.wordpress.com/2018/09/01/arusha-2018-torsdag-8-mars/>

evangeliet springer ut fra; da blir begrepet noe annet enn en diskusjon om hva som er sentrum og periferi. Med vår koloniale historie er det ikke sikkert det er vi som skal si noe om hvordan det begrepet skal forstås (dette utdypes i Hanne Øygards artikkel i denne utgivelsen).

Teologisk nemnd trakk videre frem ordet *kontekstualisering* som et begrep nært knyttet til «mission from the margins». De mange fortellingene under Arushakonferansen vitnet om behovet for å tolke misjonsbegrepet ut fra en gitt virkelighet, en gitt kontekst. Men det handler også om å gjøre viktige felles erfaringer og innsikt tilgjengelige inn i en konkret kontekst. Et eksempel er ordet «indigenisation», eller urfolkjøring, som beskriver hvordan et budskap må gjøres tilgjengelig for folk i en gitt kontekst, fordi forståelse er kulturelt betinget. Kontekstualisering av et budskap og en kontekst er en nøkkel til å forstå hvordan uttrykk som «mission from the margins» ikke bare gjelder de andre, men kan ha en betydning i vår egen virkelighet.

Konklusjon

Fra Edinburgh til Arusha: På mange måter er Kirkenes verdensråds misjonskonferanser milepæler i en pågående misjonsteologisk utvikling. Det er ikke nødvendigvis på konferansene i seg selv den misjonsteologiske utviklingen finner sted. Men konferansene kan gi uttrykk for den misjonsteologiske utviklingen som har funnet sted, og gi en pekepinn på veien videre. De blir dermed stående som veiskilt for en vei vi allerede går på, og kanskje antyder de noen retninger videre.

Da vi kom hjem fra Arusha, ble noen av oss sittende å snakke om hva det vi hadde opplevd betydde i et større misjonsteologisk perspektiv. Hadde vi egentlig hørt noe nytt? Vi stilte for eksempel spørsmål ved hvor det ble av forsoningstemaet fra Athen i 2005. Der temaer som helbredelse, heling, og Den hellige ånd fikk plass i Arusha, var det lite snakk om Athens sentrale tema om *forsoning som et nytt paradigme for misjon*. Samtidig kan det hende at nettopp forsoningsprosessen som et misjonstema henger sammen med de mange fortellingene som ble fortalt i Arusha. Fortellinger fra randsonene må lyttes til, de krever tilhørere. Det er i det øyeblikket fortellingen blir fortalt at fortelleren kommer et skritt videre. Det er i den krevende situasjonen det kan være å lytte til vanskelige fortellinger at fortellingen kan finne sin klangbunn. Det er i det den som lytter forstår litt mer at det skapes et felles grunnlag for å finne en vei videre. Skal vi som kirke forstå misjon som relevant i kirkens liv, må vi lytte. For å kunne lytte må vi skape de trygge rommene der fortellingene fortelles, der folks historier kommer frem. Arusha ga oss fortellinger som sier noe om hva disippelskap kan være i dag; å vandre sammen, og å lytte til hverandres fortellinger. Det er i de trygge rommene hvor fortellingen kan komme frem at det skapes et grunnlag for å forstå hva «livet i hele dets fylde» kan bety. Vi er ikke ferdige med å lytte.